

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ

Січень 2021

**УКРАЇНА У ФОКУСІ
ІНОЗЕМНИХ ЗМІ:
РЕФЕРАТИВНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД**

Січень 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Виконавці проєкту:

Т. Полтавець (відповідальна за випуск),
А. Березельський (інфографіка),
О. Карашук, І. Соболева,
В. Вакульчук

ЗМІСТ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС..... 3

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
НАЙБІЛЬШ ЗНАЧИМИХ ПУБЛІКАЦІЙ**

Суспільно-політичні процеси 23

Covid-19 в Україні 25

Соціально-економічні процеси 25

Міжнародні процеси/зв'язки 27

Російсько-українське протистояння..... 30

Окуповані території 31

Надзвичайні ситуації..... 32

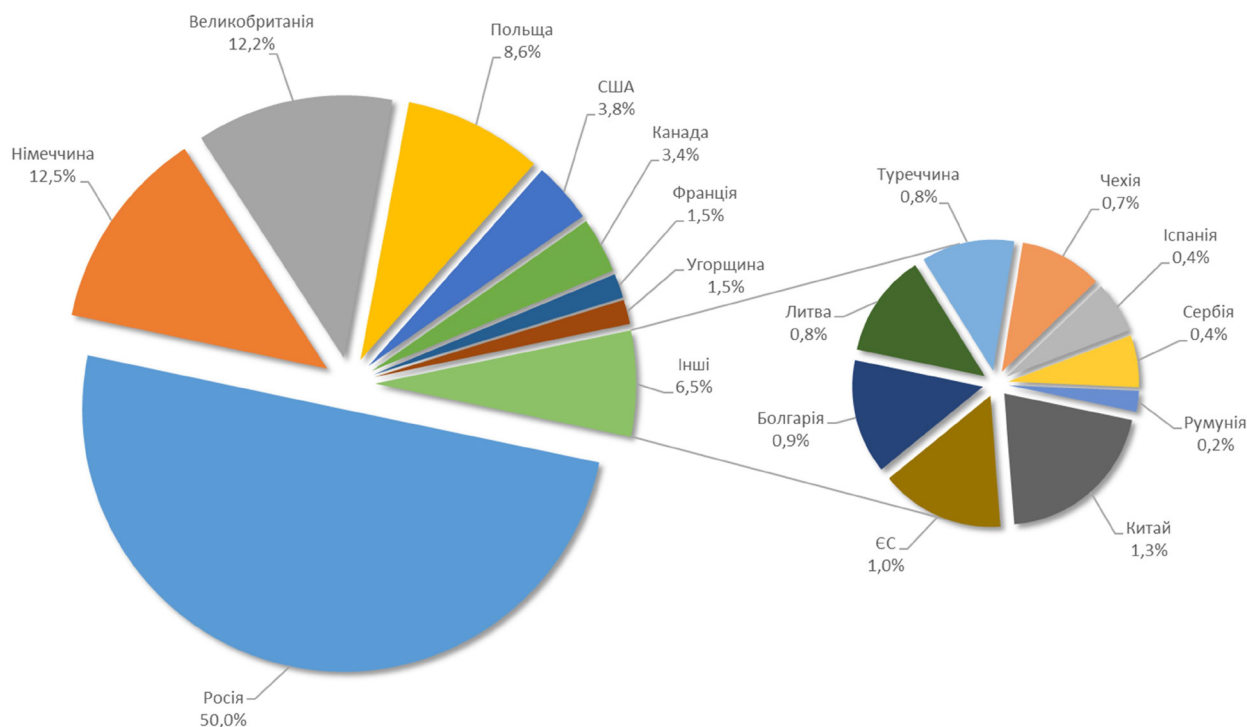
Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

Аналітичний ракурс

Моніторинг інформаційного поля за темою «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» за період з 7 по 31 січня 2021 р. дозволив виявити та проаналізувати 1192 публікації.

Діаграма 1. Співвідношення кількості публікацій за країнами світу

Аналіз інформаційного поля продемонстрував, що провідні зарубіжні ЗМІ у січні продовжували стежити за поширенням пандемії COVID-19 в Україні. Згідно з дослідженням, топові теми, такі як статистика поширення коронавірусної інфекції та карантинні заходи, впроваджені на території України у даний період відійшли на другий план. Серед найбільш популярних тем, українського сегменту, залишалися проблеми вакцинації українців від коронавірусу. Цікаву аналітичну статтю «Вакцини від COVID-19: що треба знати про ризики та побічні ефекти» опубліковано на сторінках **Deutsche Welle**, в якій можна дізнатися про вже зареєстровані препарати від коронавірусу. Результати опитування проведені соціологічною групою «**Рейтинг**» можна переглянути у статті «Більшість українців не готова вакцинуватися від коронавірусу – опитування». Іноземні журналісти не оминули увагою суперечливу тему закупівлі українським урядом вакцин, зокрема, на початку січня, виникли дискусії щодо придбання китайської та російської вакцин, як альтернативи препаратам Pfizer та AstraZeneca. У січні надійшла заявка від харківської компанії «Біолік» про державну реєстрацію російської вакцини від коронавірусу Sputnik V (Gam-COVID-Vac). Інформацію про можливість вакцинації українців даним препаратом активно розповсюджували лідери партії «ОПЗЖ». Про політичну складову лобювання російської вакцини в Україні йдеться у публікації «COVID-19: хто і навіщо просуває російську вакцину в Україні», надрукованої від 13.01.2021 р. Слід зауважити, що великий резонанс у просторі іноЗМІ, викликала інформація про незаконне ввезення в Україну вакцини від COVID-19 виробництва Pfizer та щеплення нею деяких високопосадовців.

«Українська тематика» у політиці США залишається актуальною та часто обговорюваною зарубіжними медіа. Головною темою більшості публікацій, в яких акцентувалася увага на Україні, стали згадки про «український слід» у справі імпичменту Д. Трампа у 2019 р. Крім того, великий інтерес у журналістів викликали санкції, запроваджені урядом США проти 7-ми українців, яких звинувачують у втручанні у президентські вибори у США в 2020 р. У повідомленні Міністерства фінансів США зазначалося, що ці особи, пов'язані мережею впливу, створеною нардепом А. Деркачем та працювали в інтересах Росії. Детальнішу інформацію можна дізнатися на сторінках **Atlantic Council** у публікації *US sanctions Giuliani-linked Ukrainians over Russian bid to influence 2020 election* («Американські санкції, пов'язані з Джуліані, проти українців через бажання Росії вплинути на вибори 2020 року»). Неодноразово в оглядовий період були висвітлені питання подальшої співпраці України та США. Так, у статті *Ukraine counting on Biden's support in struggle against Russian authoritarianism* («Україна розраховує на підтримку Байдена в боротьбі проти російського авторитаризму»), йдеться про багаторічну підтримку США незалежної України.

У січні низку публікацій було присвячено «газовому питанню». Передусім у ЗМІ досить часто наголошували на продовженні міжнародних санкцій, у тому числі і США, проти будівництва «Північного потоку-2», дискусійне питання висвітлювали в основному західні медіа. Однак у матеріалі «*Давить на газ*» російської газети «**ИЗВЕСТИЯ**», акцентовано увагу на необхідності введення газопроводу в експлуатацію, так як Україна не зможе самостійно забезпечувати транзит газу. Також зарубіжні журналісти не оминули увагою проблему підняття тарифів на газопостачання для населення. Комплексні реформи газового ринку запроваджені у 2014 р. отримали схвалення та підтримку Східної Європи та допомогли продемонструвати, що зміни можливі. Проте дії української влади по зниженню ціни, негативно вплинуть на подальшу співпрацю з Європою, констатує **Atlantic Council** у статті *Ukraine's historic gas sector reforms are under threat* («Історичні реформи газового сектору в Україні знаходяться під загрозою»). Тему також продовжено у публікації «*Чим загрожує Україні ручне управління цінами на газ*» – видання **DW**.

Питання російсько-українського протистояння, зокрема врегулювання конфлікту на Сході України, розведення військ, продовження процесу розмінування та обміну полоненими часто висвітлювали російські медіа. У російському інфопросторі прослідковуються відкриті звинувачення України в затягуванні мінського процесу щодо врегулювання конфлікту на Донбасі.

Впровадження статті мовного закону в Україні про перехід усієї сфери послуг на українську мову, викликало негативну реакцію у просторі російських мас-медіа, про що свідчать публікації: «*Время для доносов: языковой закон на Украине вступает в силу*», надрукованій на сторінках «**Газета.ru**» та «*“Отцепитесь от них!” Зеленский уничтожает русский язык на Украине?*», що вийшла на шпальтах «**АиФ**». Міжнародний мовник, **Deutsche Welle** у статті «*Мовний закон: сфера послуг в Україні переходить на українську*» від 14.01.2021 р. наголошує на найважливіших змінах у законодавстві про мову.

Як і в попередні досліджувані періоди, взаємозв'язки України з Російською Федерацією та проблеми українсько-російського відчуження у всіх сферах діяльності, залишаються популярними темами для обговорення у російських мас-медіа.

У січні Європейський суд із прав людини виніс два важливих рішення, що стосувалися України: визнав, що Росія порушувала права людини в Криму ще до проведення фейкового референдуму та оприлюднив рішення щодо скарг потерпілих під час Революції гідності, згідно з якими, п'ятьом учасникам «майдану» держава має сплатити грошову компенсацію. Про ці рішення ЄСПЛ неодноразово повідомлялося в іноземних ЗМІ.

Проблеми окупованих територій України та Криму періодично висвітлювали зарубіжні мас-медіа. Найактивніше ЗМІ обговорювали питання, що пов'язані з відновленням водопостачання на окупованому півострові. У російському інфопросторі часто зустрічалися публікації, присвячені підготовці до саміту «Кримська платформа», який заплановано на травень 2021 р. Щодо

«сепаратистських республік Л/ДНР», то у даний період журналісти значно менше приділяли їм увагу.

Аналізуючи відібрані матеріали, можна зробити висновки, що проблеми, які важливі безпосередньо для українського суспільства, зокрема: економіка, реформи, суспільно-правова та соціальна ситуація в державі, мають нижчі показники згадуваності і все менше обговорюються іноземними ЗМІ. Однак, слід зауважити, що матеріали, опубліковані російськими медіа частіше охоплюють всі сфери суспільного життя, економіку та політику в Україні, проте не показують оціночних суджень коментаторів, лише констатують реальні факти. Такий інтерес російських ЗМІ до українського повсякдення може мати декілька пояснень: «утримання» України в полі зору, як частини «русского мира», формування у російського соціуму відповідного сприйняття України; формування образу «зруйнованої майданами» України для контрасту з російськими реаліями, що висвітлюються у більш оптимістичному ключі.

Слід зауважити, що до загальної кількості публікацій увійшло досить багато перепостів одних і тих же самих статей, однак із різними назвами та з посиланнями на ресурс, звідки скопійована інформація. Найбільшу кількість перепостів виявлено в інфопросторі російських ЗМІ. Можемо висловити припущення, що така технологія створення «інформаційного шуму» є проявом гібридної війни Росії як проти України, так і проти країн Заходу.

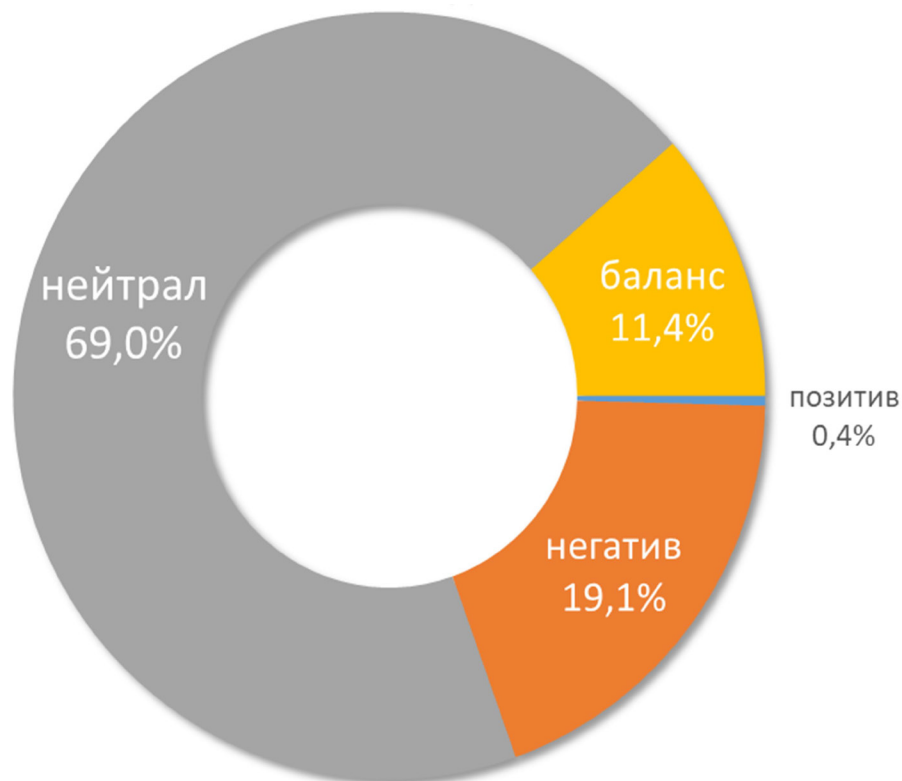

Діаграма 2. Загальна ієрархія тегів за тематичною групою

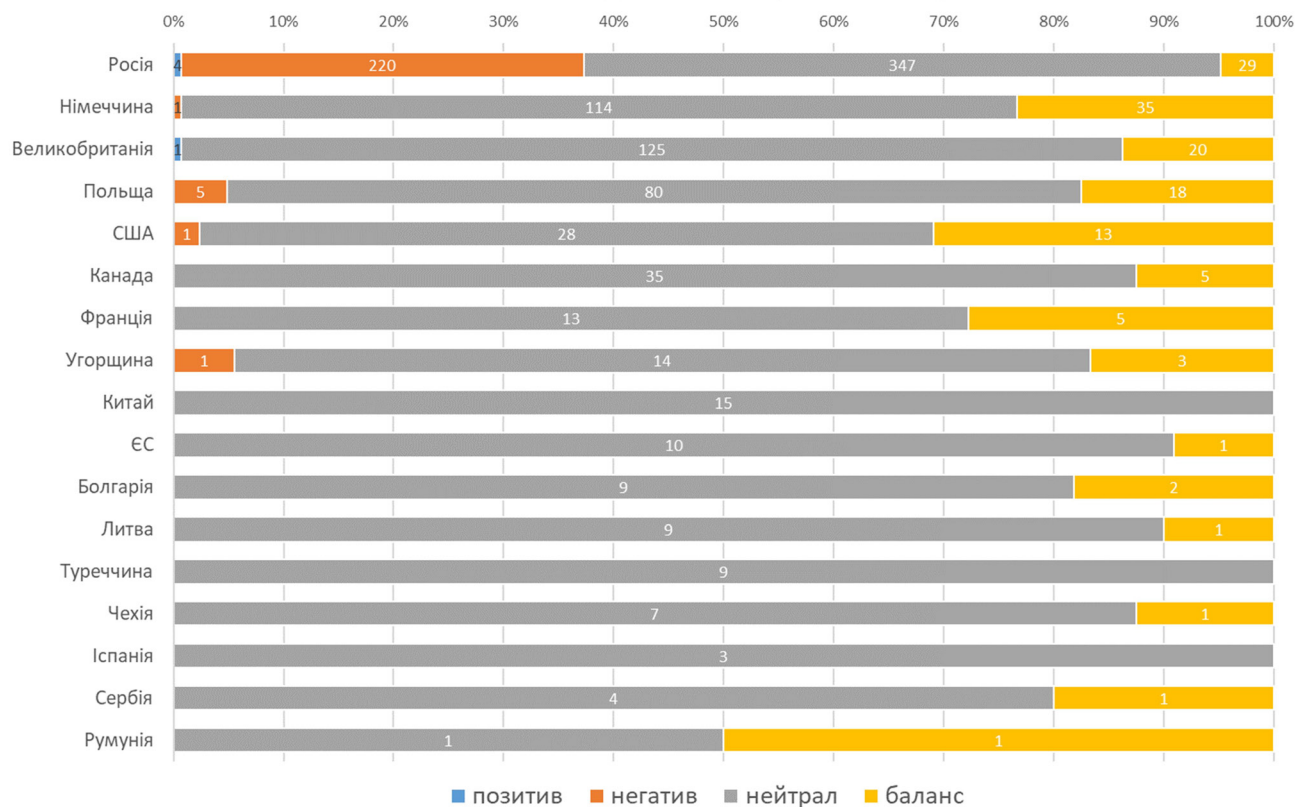

Діаграма 3. Розгалужена ієрархія найбільш згадуваних тегів, що мають свої підтеги

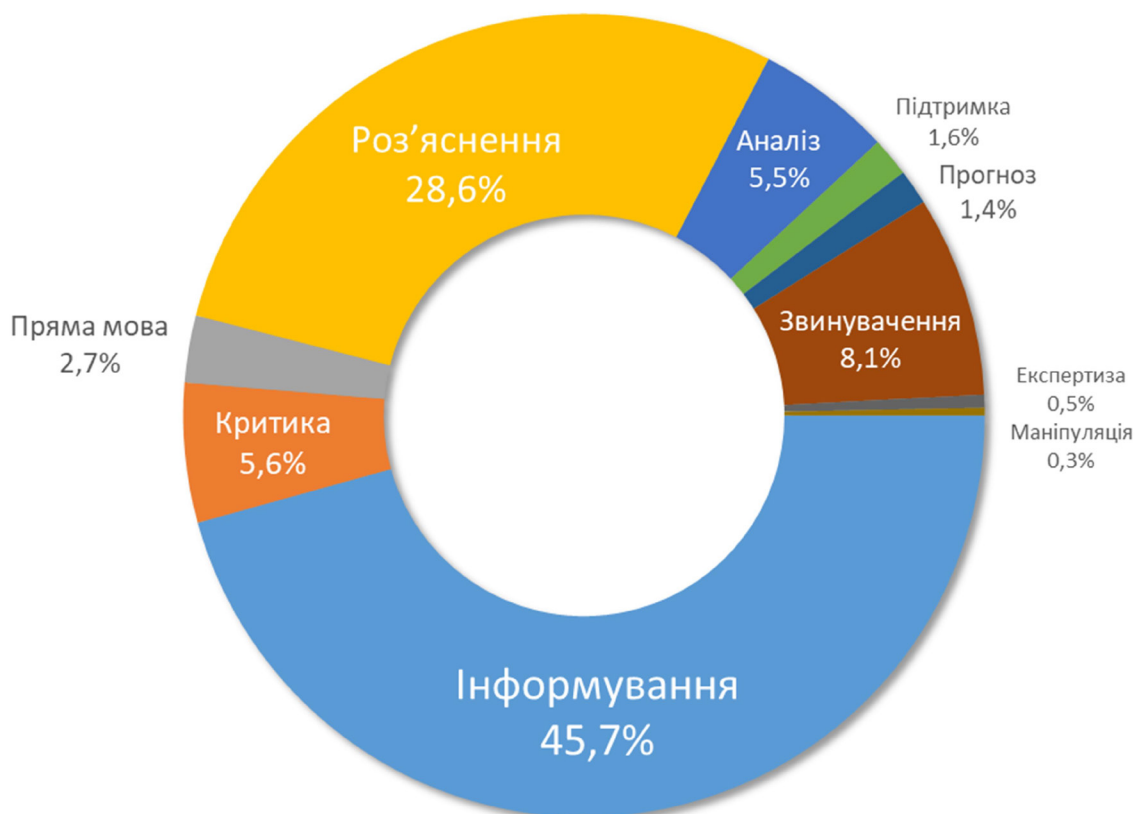
Інформація, подана іноземними ЗМІ та досліджена нами, має різний контекст (значення): насамперед можна констатувати абсолютне переважання нейтрально забарвлених повідомлень, що містять головним чином констатацію фактів чи виклад думок; публікацій, які оцінені «негативно» виявлена суттєва кількість, а компліментарних суджень про Україну чи події в ній зовсім мало. Відсутність оціночних суджень та коментарів експертів у публікаціях ЗМІ, з нашої точки зору, може свідчити про те, що Захід загалом дещо «охолов» щодо України та її проблем. Більш детально картину контексту повідомлень можна побачити на діаграмах 4 та 5.

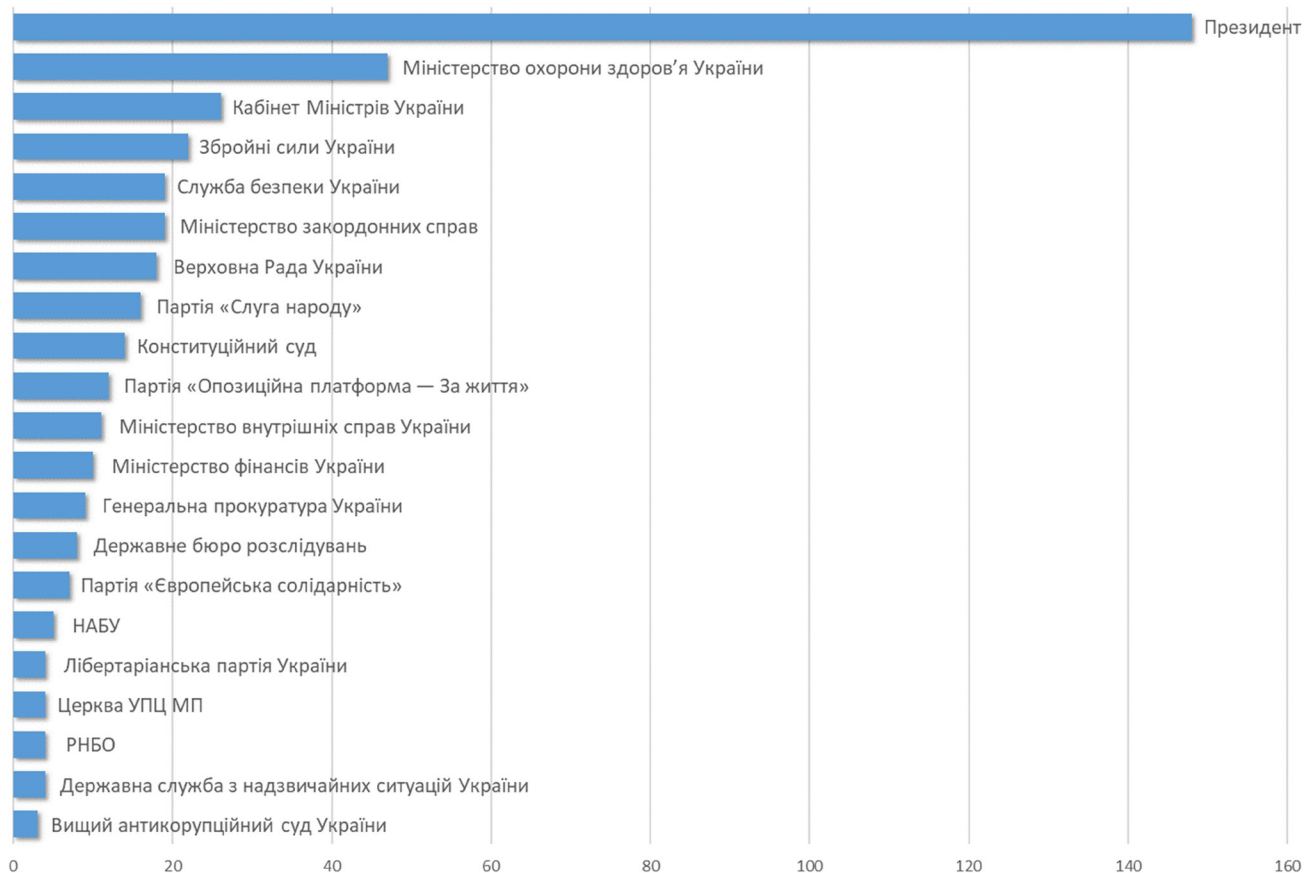
Діаграма 4. Контекст повідомлень

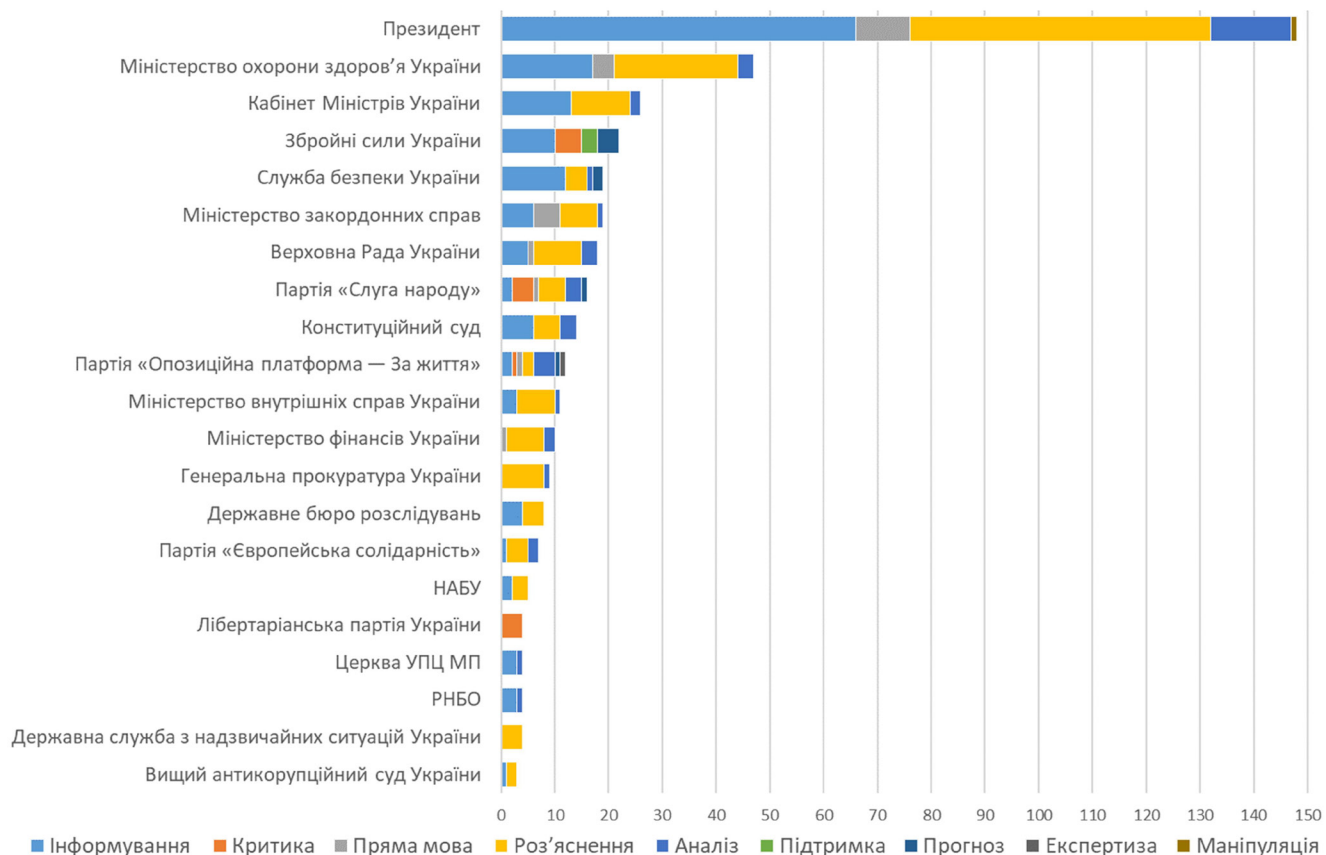
Діаграма 5 . Контекст повідомлень за країнами світу

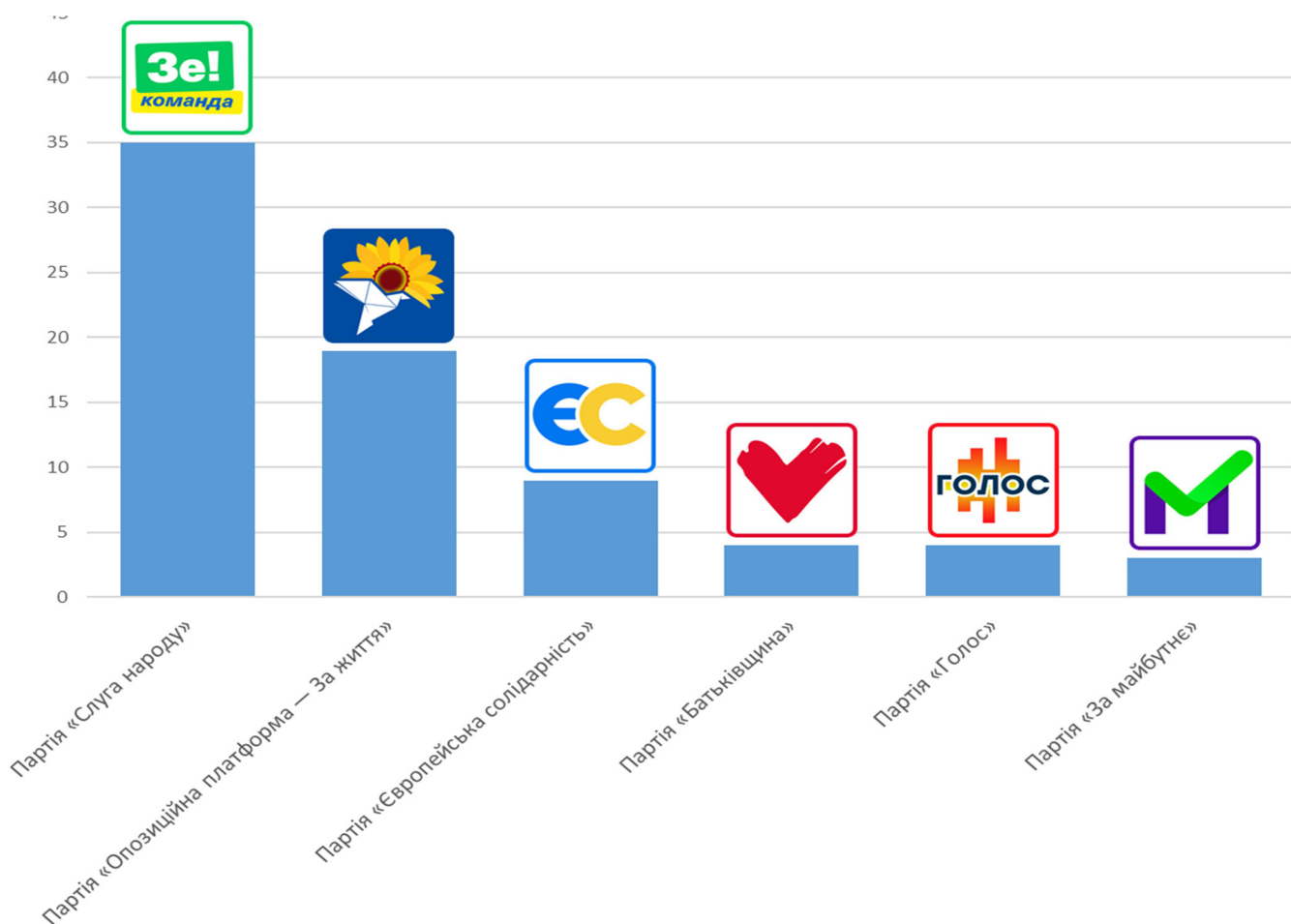
Діаграма 6. Інтенції (мета публікації)

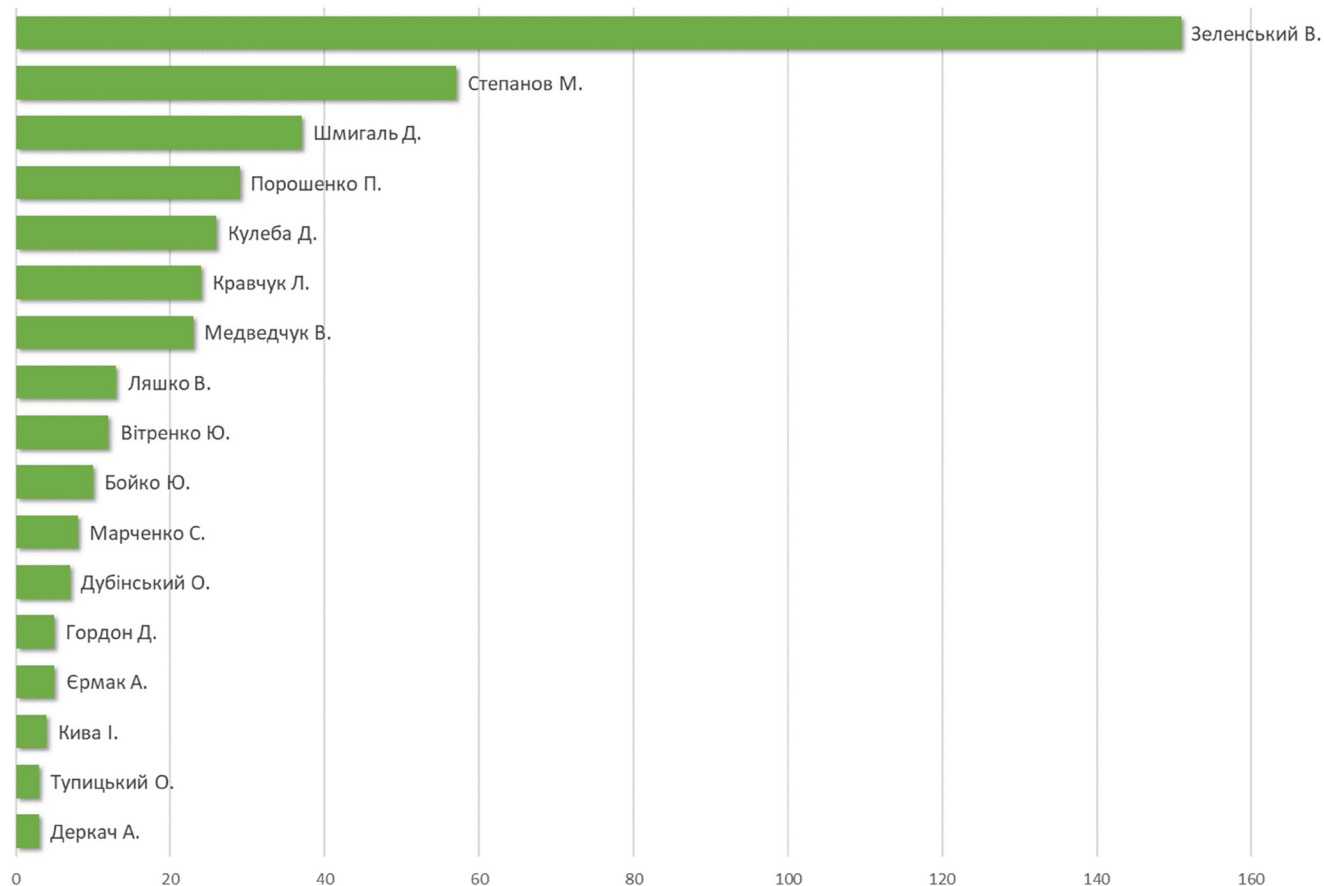
Діаграма 7. Соціальні інститути

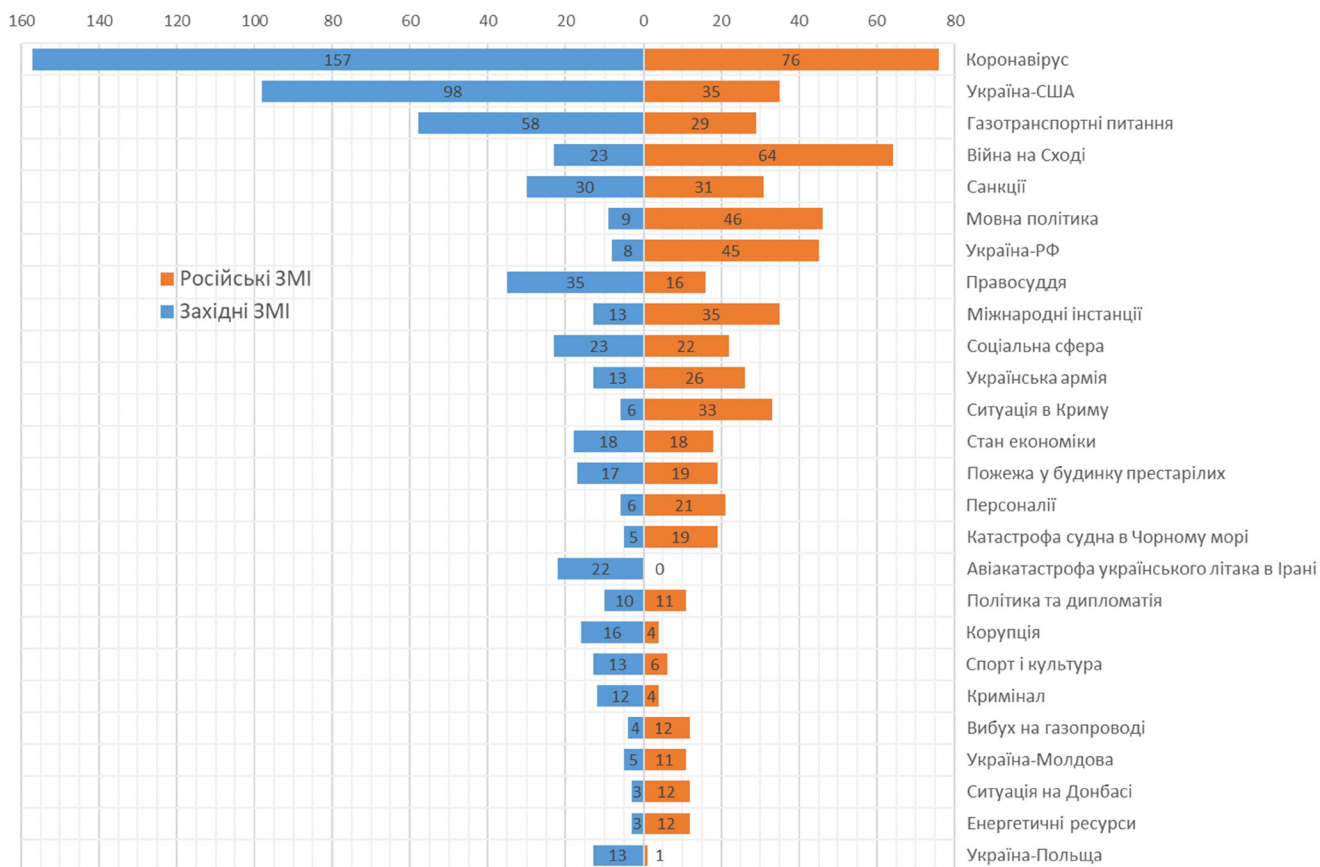
Діаграма 8. Іntenція (мета) повідомлень за соціальними інститутами

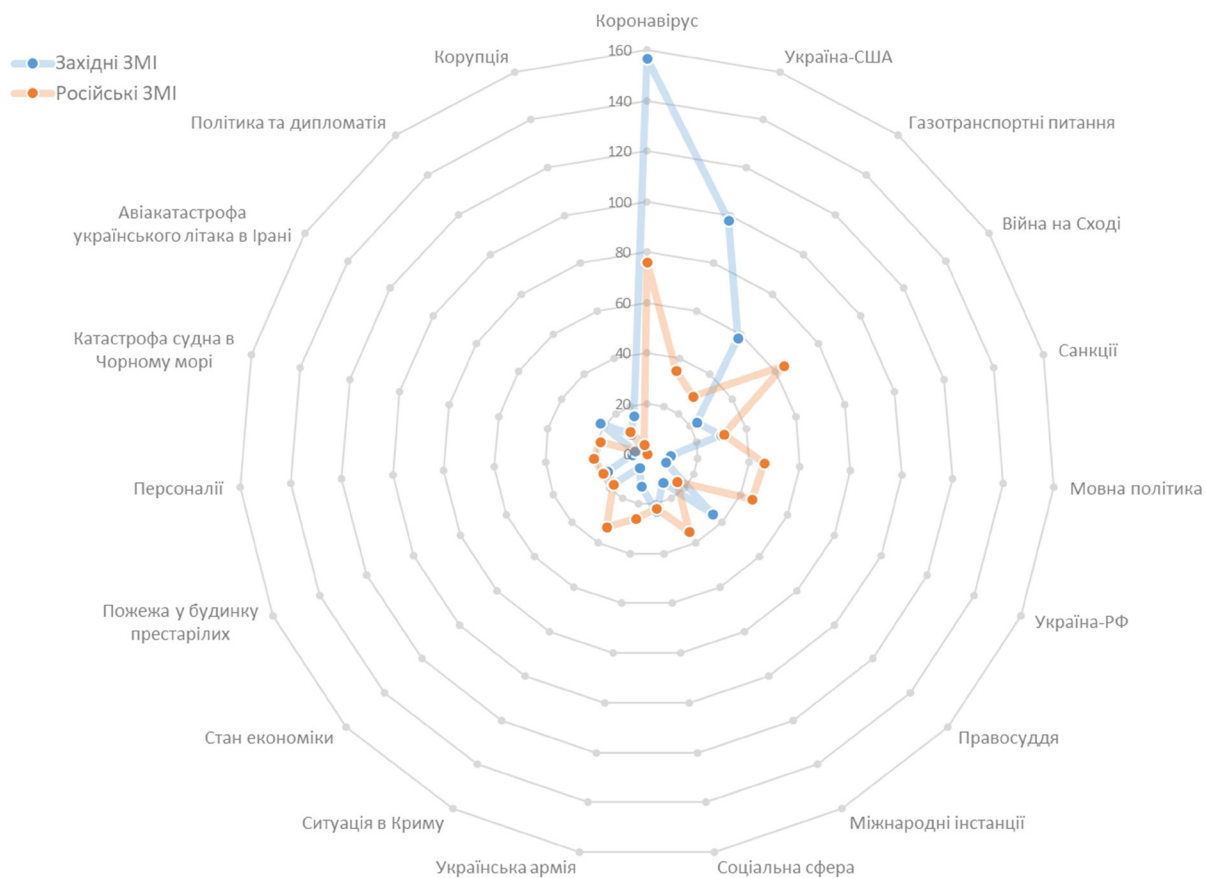
Діаграма 9. Згадувані партії

Діаграма 10. Персоналії

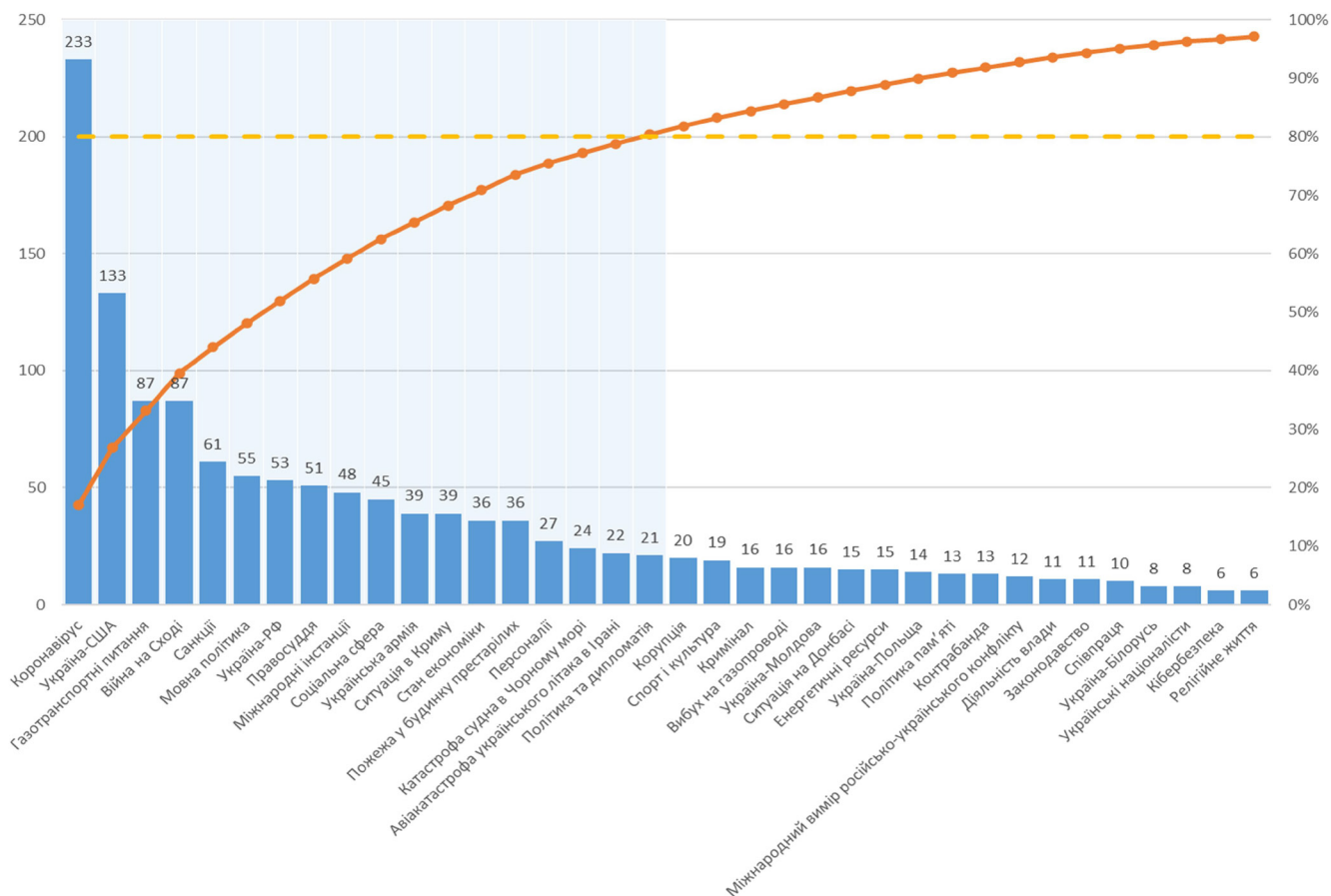
Діаграма 11. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

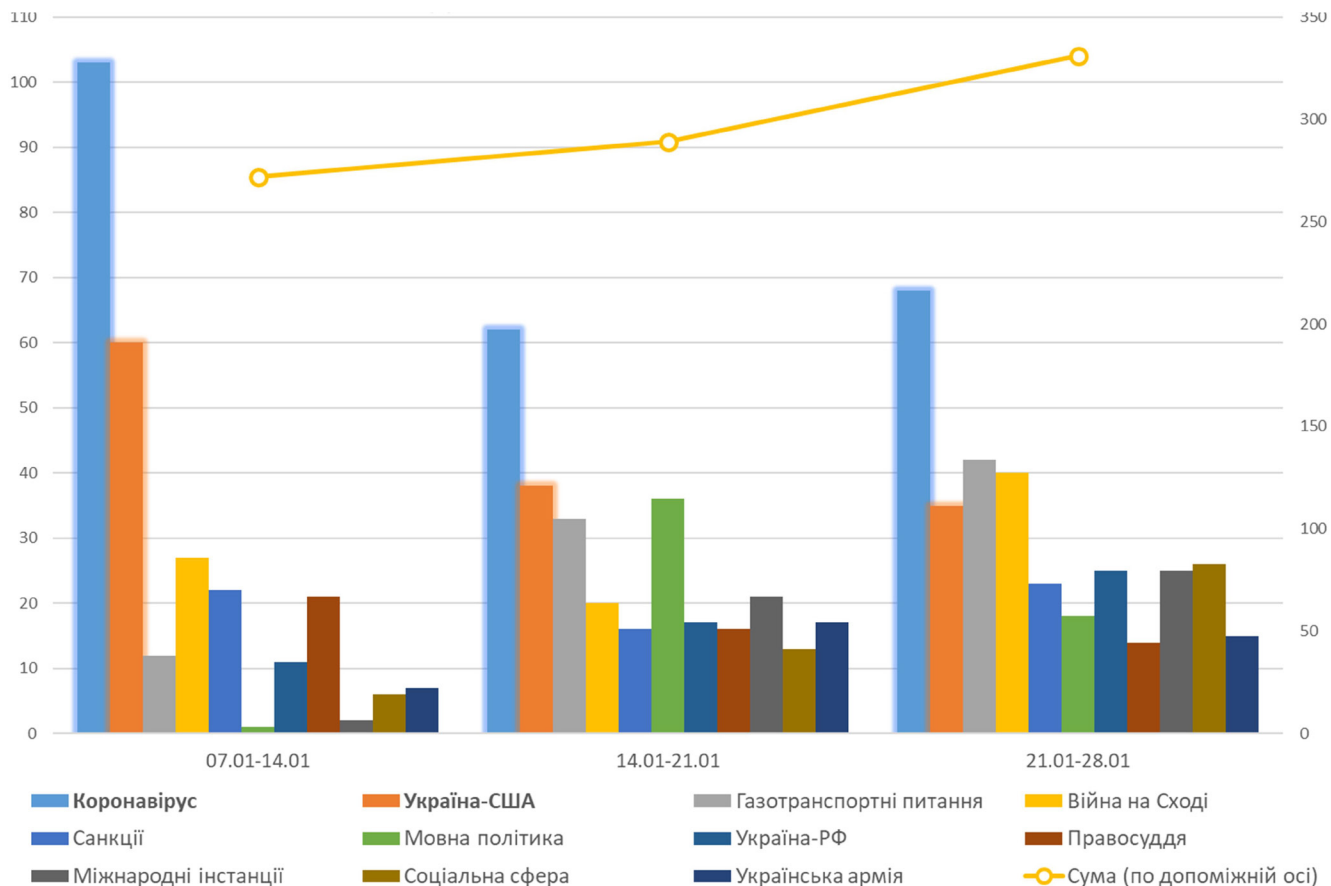
Діаграма 12. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

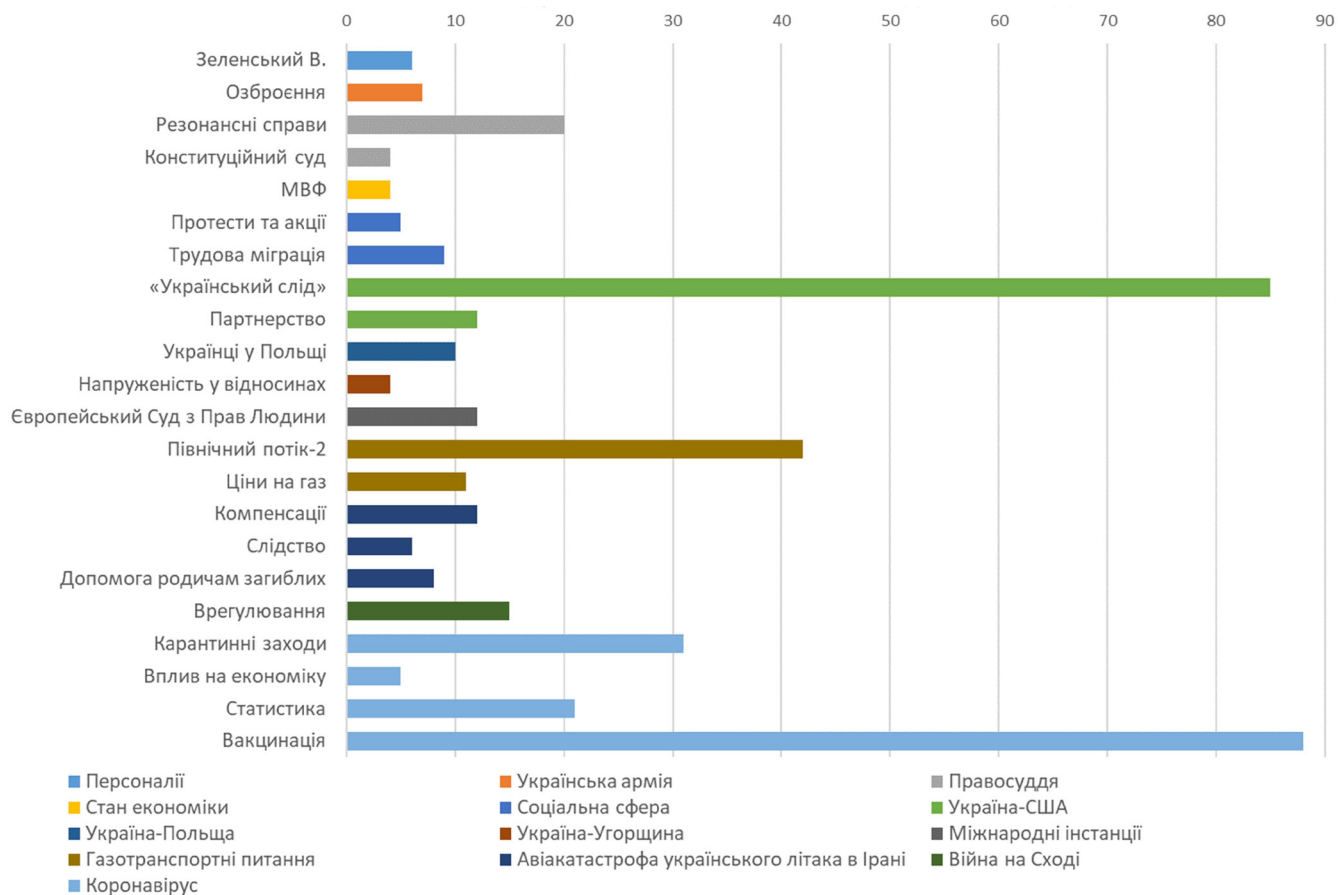
Діаграма 13. Масштабовані показники тегів, що не мають високих значень

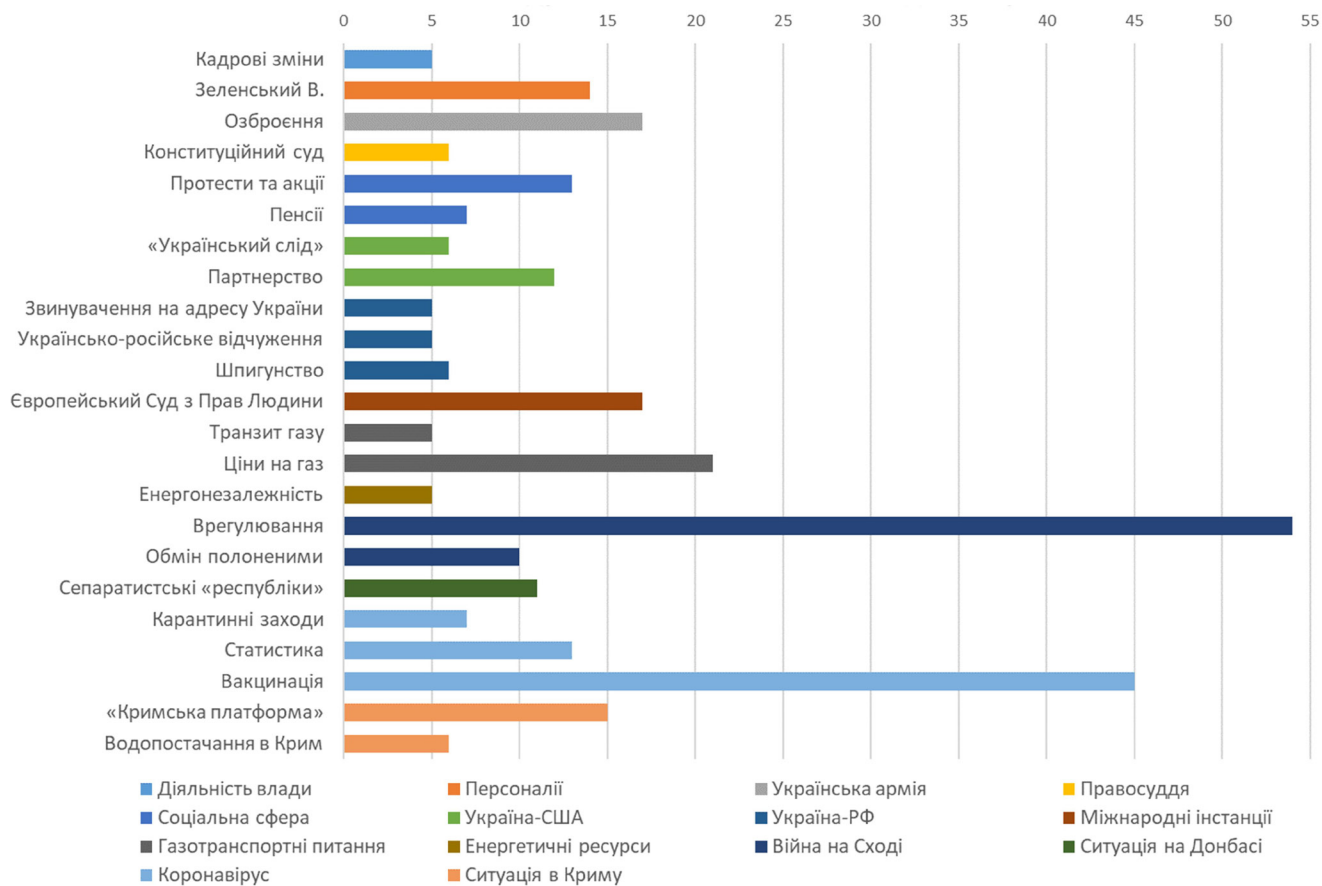
Діаграма 14. Найбільш топові тематичні теги, що формують 80 % інформаційного простору (діаграма Парето)

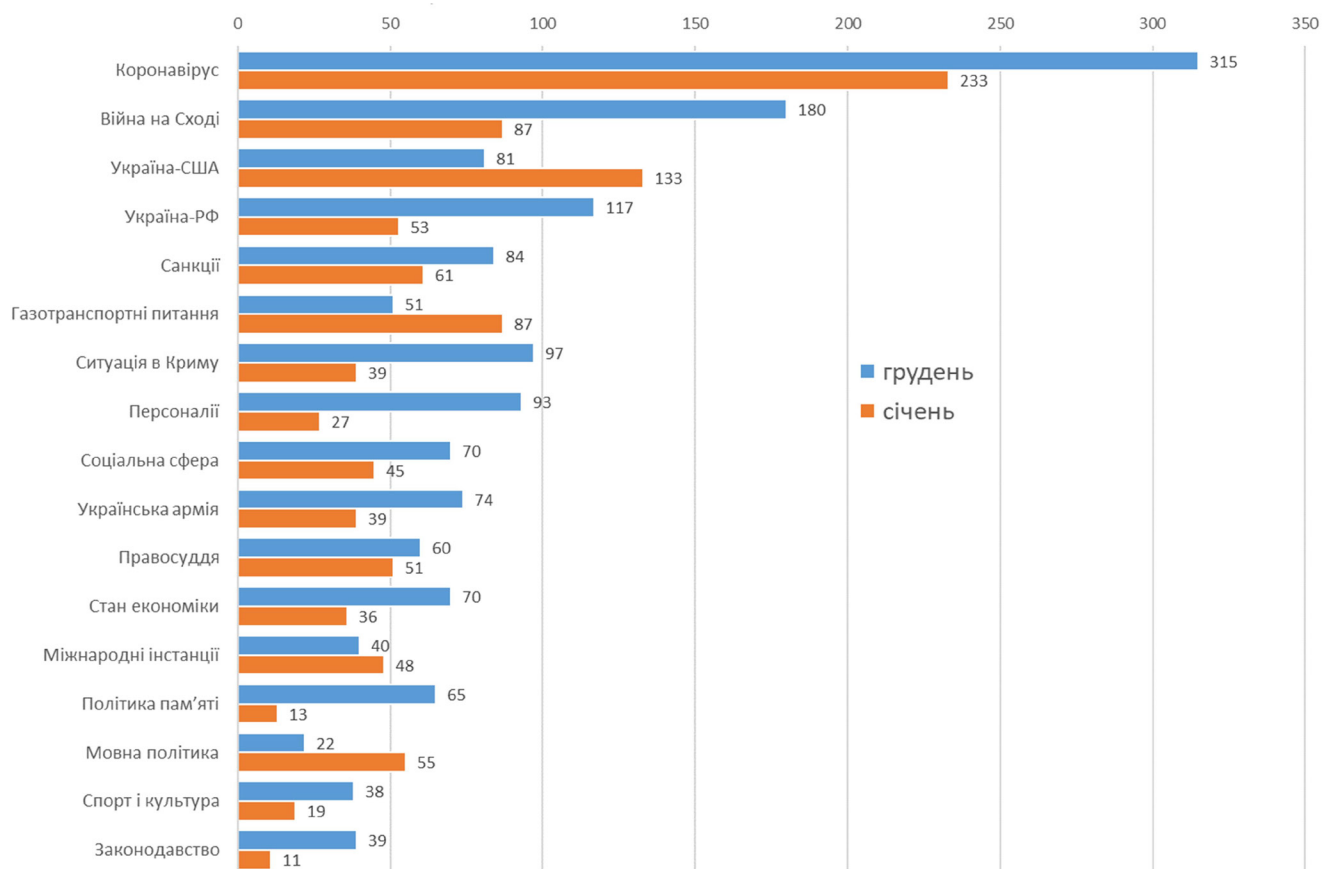
Діаграма 15. Динаміка найбільш топових тематичних тегів

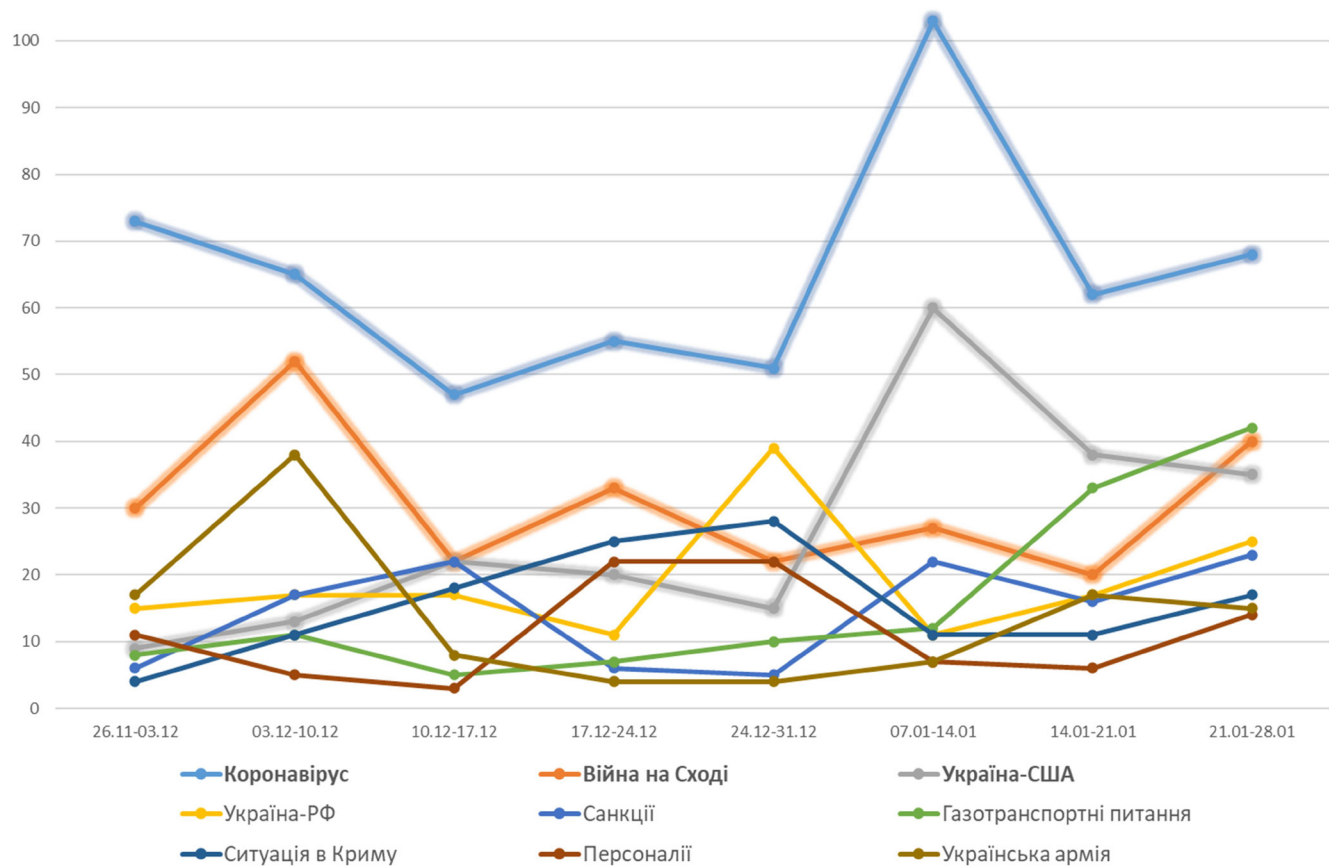
Діаграма 16. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в західних ЗМІ

Діаграма 17. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в російських ЗМІ

Діаграма 18. Порівняння кількості повідомлень найбільш топових тематичних тегів за грудень 2020 р. – січень 2021 р.

Діаграма 19. Динаміка найбільш топових тематичних тегів за грудень 2020 р. – січень 2021 р

Реферативний огляд найбільш значимих публікацій

Суспільно-політичні процеси

Згідно з даними, опублікованими НАЗК з питань запобігання корупції, Президент В. Зеленський отримав від ТОВ «Квартал 95» роялті в розмірі 4,35 млн. грн. (0,59 млн. злотих). Крім того, Президент України повідомив про дохід у розмірі 235 тис. грн (30,5 тис. злотих) від роялті від ТОВ «Кіностоліка» – дистриб'ютора фільмів. Загальний надприбуток українського президента склав 18,08 млн. грн. Це, звичайно, менше ніж прибутки попереднього президента П. Порошенка, активи якого у травні ц.р. Forbes оцінив \$1,4 млрд. США. Розлогіше у статті *Ekstra zyski prezydenta Ukrainy* (Додатковий прибуток для президента України), опублікованій на сторінках «Rzeczpospolita/ Biznes/» від 06.01.2021р.

На початку кожного року експерти традиційно озвучують ймовірні сценарії розвитку подій у різних галузях. Достеменно вгадати наперед розвиток подій упродовж цілого року, звісно, не вдалося ще нікому, однак більшість головних тенденцій вдається визначити більш-менш правильно. Тижневик «Міст» зібрав прогнози аналітичних структур та окремих експертів щодо ймовірного розвитку ситуації в Україні в політиці, економіці та міжнародних стосунках. Розлогіше у статті *Що чекає Україну в осяжному майбутньому*, опублікованій на сторінках «Meest-Online» від 10.01.2021 р.

Зі зростанням напруженості між українськими інституціями, наскільки далеко готовий піти Президент В. Зеленський, щоб уникнути розгортання конституційної кризи? 27 жовтня 2020 р. КСУ визнав неконституційною статтю 366-1 ККУ, яка передбачає покарання за неправильну інформацію в деклараціях про майно та деякі положення Закону про запобігання корупції. Очевидно, що такі дії КСУ спричинять чергову політичну кризу в країні. Тож чи допоможе, перемога у цьому протистоянні, Зеленському викоринити корупцію у верхніх ешелонах влади та виконати обіцянки, які він дав суспільству? Сам президент та його команда демонструють повну готовність досягти нових результатів у боротьбі з корупцією в країні, незважаючи на всі проблемні питання. Детальніше у статті *The Constitutional Court can be a threat: How Zelenskyu can save the anti-corruption policy of Ukraine* (Конституційний суд може становити загрозу: як Зеленський може врятувати антикорупційну політику України), опублікованій на сторінках «New Eastern Europe» від 11.01.2021 р.

На хвилі жовтневої конституційної кризи Президент України В. Зеленський пообіцяв, що 2021 р. стане роком судової реформи для України. Це не може відбутися дуже скоро – українські суди повинні бути очищені і органи, які обирають суддів, перезавантажені. Про практичні поради адміністрації В. Зеленського щодо того, з чого почати процес реформ та як уникнути попередніх пасток, у матеріалі *Unlocking Ukraine's enormous potential* (Розкриття величезного потенціалу України), опублікованому на сторінках «Atlantic Council» від 15.01.2021 р.

Із січня 2021 р., вся сфера послуг в Україні переходить на українську мову обслуговування. В. Зеленський спочатку обіцяв переглянути ініціативу, проте так і не зробив цього. Політологи

відзначають, що цей закон стане підставою для дискримінації багатьох російськомовних громадян. Докладніше у статті *Время для доносов: языковой закон на Украине вступает в силу* (Час для доносів: мовний закон на Україні вступає в силу), опублікованій на сторінках «Газета.ru» від 15.01.2021 р.

Мовне питання в Україні завжди було каменем спотикання. Переважна більшість тих, хто на президентських виборах голосував за В. Зеленського, розраховувала, що до мовних норми будуть внесені поправки. Сам Зеленський в ході передвиборної кампанії чітких обіцянок щодо цього не давав, обмежуючись туманними заявами про те, що дане питання слід ретельніше вивчити. А вже влітку 2019 р. він дав зрозуміти, що взагалі не бачить проблеми. Ставши Президентом України, В. Зеленський, відмовляє мешканцям країни в праві говорити російською, як то кажуть, нічого особистого, просто бізнес. Детальніше у статті *«Отцепитесь от них!» Зеленский уничтожает русский язык на Украине?* («Відчепіться від них!» Зеленський знищує російську мову на Україні?), опублікованій на сторінках «Аргументів і фактів» від 19.01.2021 р.

Культурне відродження України, що розвивалося протягом 2014 – 2019 рр., нині зазнає занепаду. Тісно співпрацюючи з суспільством та культурною спільнотою, Україна змогла реалізувати безліч проектів європейських проектів. Різні культурні ініціативи України після 2014 р. давали вражаючі результати. Досвід Євромайдану та реакція на російське вторгнення до Криму та Сходу України, допомогли сформуванню інклюзивний, громадянський сенс національної ідентичності, що виходить за межі вузьких інтерпретацій на основі мови та етнічної приналежності. Однак, з приходом до влади, Президента В. Зеленського, культурне відродження держави, стало не пріоритетним. Це викликає занепокоєння далеко за межами творчих галузей України, адже, якщо Україна не зможе зберегти імпульс м'якої сили попередніх років, це зможе мати серйозні наслідки у подальшій боротьбі України з Росією. Детальніше у статті *Ukraine's cultural revival is a matter of national security* (Культурне відродження України є питанням національної безпеки), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 19.01.2021 р.

Бізнес у Росії раніше закидали П. Порошенку. Тепер збагаченням на справах з РФ дорікають і В. Зеленському. Чи може «Ліга сміху» стати для чинного Президента України «Липецькою фабрикою» экс-президента? Лише однієї новини про те, що СТС купив права на адаптацію проекту студії «Квартал 95», було достатньо, аби спровокувати гостру реакцію опонентів Зеленського. Детальніше у статті *«Ліга сміху» в Росії – «Липецька фабрика» для Зеленського?*, опублікованій на сторінках «Deutsche Welle» від 22.01.2021 р.

Одне з найважливіших політичних питань для України – чи відбудуться дострокові вибори. Більшість у владі вже не в змозі керувати самостійно. Зміна президента США також може призвести до перебудови української внутрішньої політики. Аналітики заявляють, що в правлячій партії Президента В. Зеленського, нині, немає, монобільшості. Це в свою чергу, послаблює її політичний вплив. Крім закулісних позицій, владі також слід звертати увагу на зростаюче невдоволення населення. Про це у статті *Volodimir Zelenskij tart az előre hozott választásoktól* (Володимир Зеленський побоюється дострокових виборів), опублікованій на сторінках «Угорська нація» від 23.01.2021 р.

Covid-19 в Україні

Мільйони людей в Україні та по всьому світу сподіваються найближчим часом вакцинуватися від коронавірусу. Разом з тим, з вакцинацією пов'язані й різноманітні страхи та міфи, особливо перед можливими ризиками та побічними ефектами цих вакцин, адже їх розробляли та сертифікували у рекордно стислі терміни. Тож які реакції організму може викликати вакцина? Які з них є нормальними? Відповіді на ці та інші запитання – в огляді DW. *Вакцини від COVID-19: що треба знати про ризики та побічні ефекти*, опублікованій від 07.01.2021 р.

До МОЗ України надійшла заявка на реєстрацію російської вакцини проти коронавірусу «Sputnik V». Щеплення цією вакциною ще до завершення третьої фази досліджень розпочали у Росії, Білорусі, Індії та кількох інших країнах. В Україні упродовж останніх місяців її посилено нахваляють і просувають проросійські політики. Та чи є шанси у «Sputnik V» вийти на український ринок? Хто лобіює російську розробку в Україні та які у неї шанси потрапити на ринок? Грунтовніше про це у статті *COVID-19: хто і навіщо просуває російську вакцину в Україні*, опублікованій на сторінках «Deutsche Welle» від 14.01.2021 р.

Згідно з результатами опитування «Рейтинг», більше половини українців не готові до вакцинації проти Covid-19, навіть якщо вакцина безкоштовна. Опитування було проведене по телефону серед 1600 респондентів 14-16 січня. Грунтовніше у статті *Ponad połowa Ukraińców nie chce się zaszczepić* (Більше половини українців не хочуть робити щеплення), опублікованій на сторінках «Niezależna» від 20.01.2021 р.

За офіційною статистикою, в Україні, наприкінці 2020 р., зафіксовано найвищу смертність за останні 5 років. Згідно з даними, це не пов'язано з коронавірусом, а є внаслідком інших хвороб. Утім, у науковців, така «надлишкова» смертність, що суттєво відрізняється від минулорічних показників, викликає багато запитань та сумнів. Розлогіше у статті *Надлишкова смертність в Україні: COVID-19 чи щось інше?*, опублікованій на сторінках «Deutsche Welle» від 26.01.2021 р.

Соціально-економічні процеси

У розмові з виданням, міністр аграрної політики та продовольства України, Р. Лещенко розповів про реформування АПК, наслідки земельної реформи і про те, як відбувалося розкрадання державних земель. Йшлося також про здобутки Міністерства на цьому шляху та про питання, пов'язане зі змінами для польських інвесторів в Дніпрі. Розлогіше у статті *Przez dwie dekady rozkradano państwowe ziemie na Ukrainie* (Протягом двох десятиліть в Україні розкрадали державні землі), опублікованій на сторінках «Rzeczpospolita» від 04.01.2021 р.

Значні економічні досягнення України за попередні 12 місяців, були недооцінені і заслуговують набагато більшого визнання. Головною причиною відносно міцних економічних показників в Україні став макроекономічний розвиток країни. Зростання валютних резервів відбулося

за рахунок зростання рівня зовнішньої торгівлі та експорту сільськогосподарської продукції, залізної руди та сталі. Грунтовніше у статті *What is Ukraine's economic outlook for 2021? (Якими є економічні перспективи України на 2021 рік?)*, опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 07.01.2021 р.

Україна є одним із провідних світових експортерів сільськогосподарської продукції, але зміна клімату може перешкодити їй відігравати центральну роль у майбутньому глобальної продовольчої безпеки. Проте кліматичні зміни Україні підривають статус одного з провідних світових експортерів продукції АПК. Докладніше у статті *Climate change may prevent Ukraine from becoming an agricultural superpower* (Зміна клімату може перешкодити Україні стати сільськогосподарською супердержавою), опублікованій «Atlantic Council» від 12.01.2021 р.

Протягом багатьох років українці були найчисленнішою групою іноземних робітників. ZUS оприлюднив останні дані про легально працевлаштованих іноземців у Польщі. Розлогіше у статті *ZUS podał najnowsze dane o cudzoziemcach. Ukraińcy wciąż na czele* (ZUS представив останні дані про іноземців. Українці все ще лідирують), опублікованій на сторінках «Wyborcza» від 13.01.2021 р.

У 2020 р. українська ГТС встановила антирекорд транзиту російського газу, цей показник виявився нижчим за гарантований рівень прокачки. На щастя української сторони, принцип «качай або плати», закладений у контракті, захистив її фінансові інтереси, тому обсяг платежів від зниження транзиту не постраждав. Докладніше у статті *Давить на газ* (Тиснути на газ), опублікованій на сторінках «Известий» від 13.01.2021 р.

З 1 січня, після дев'ятимісячної заборони, відновлено імпорт електроенергії з Білорусі в Україну. Заборона імпорту обґрунтовувалася тим, що це призводить до проблем розбалансування енергосистеми України та обмеженням внутрішньої генерації електроенергії. Рішення стало можливим після ухвалення ВРУ закону «Про ринок електричної енергії», який наприкінці 2019 р. підписав Президент України. Однак, вже з 1 січня 2021 р. законних підстав для обмежень імпорту/експорту електроенергії не існує. Що стоїть за цим рішенням розлогіше – у матеріалі. *Імпорт білоруської електроенергії: демонополізація ринку чи загроза енергобезпеці України?*, опублікованій на сторінці «Deutsche Welle» від 13.01.2021 р.

За ініціативи Президента України, В. Зеленського, ціну на газ перевели на ручне управління. Споживачі можуть зітхнути з полегшенням, але оглядачі прогнозують суперечку з МВФ та удар по ринку газу. Оглядачі, своєю чергою, вважають, що цей крок уряду є порушенням умов співпраці з МВФ і угоди про асоціацію України з ЄС. Думки експертів з цього приводу у статті *Чим загрожує Україні ручне управління цінами на газ*, опублікованій на сторінках «Deutsche Welle» від 18.01.2021 р.

Нещодавно Україна прийняла Національну стратегію розвитку штучного інтелекту, яка має на меті інтегрувати технології штучного інтелекту в усі сфери української економіки. За останні роки галузь штучного інтелекту світового класу в Україні стала щось на зразок візитної картки

для технологічного сектора країни, що швидко розвивається. Цей успіх виявився можливим без будь-якої значної державної підтримки. Про затверджену КМУ Національну стратегію розвитку ШІ на наступне десятиліття розлогіше у статті *Ukraine's roadmap to an artificial intelligence future* (Дорожня карта України до майбутнього за штучним інтелектом), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 19.01.2021 р.

З часу революції Євромайдану 2014 р., Україна запровадила комплексні реформи газового сектора, які привернули увагу не лише в західних столицях, а й у Східній Європі. Газовий сектор виявився рідкісною історією успіху в реформуванні української держави. Замість того, щоб витратити фінанси, державний енергетичний гігант «Нафтогаз» став найбільшим вкладником у національний бюджет. Проте, прогрес українського газового сектора зараз ризикує стати жертвою політичного втручання. Докладніше у статті *Ukraine's historic gas sector reforms are under threat* (Історичні реформи газового сектору в Україні знаходяться під загрозою), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 22.01.2021 р.

За даними Держстату України, з січня по листопад чисельність населення країни скоротилася на 272 тис. чоловік, а смертність у два рази перевищила народжуваність. Експерти вважають, що реальний спад набагато вищий офіційних цифр. Головна причина депопуляції – криза народжуваності. Серед інших причин, демографи називають бідність, масову міграцію та деградацію медицини. Вони говорять, що до 2050 р. чисельність населення України скоротиться до 30 мільйонів людей. Про те, що очікує республіку в найближчому майбутньому у статті *Убыльное дело: почему Украина продолжает вымирать* (Убыльное дело: чому Україна продовжує вимирати), опублікованій на сторінках «Известий» від 21.01.2021 р.

Міжнародні процеси/зв'язки

Наприкінці 2020 р. почали з'являтися подробиці масової російської кібератаки на США. Вторгнення РФ в Крим стало переломним моментом в історії ХХІ століття, що ознаменував світанок нової і тривожної ери конкуренції між Росією та Заходом. За цей період російська агресія набула безліч різних форм. Путін розгорнув гібридні російські сили по всьому світу. Російські хакери встановили нові стандарти у кібервійні. Мета всього цього – прагнення Москви закріпити власну позицію, підриваючи привабливість ліберальних традицій та демократичних інститутів. Кремль розглядає нинішню гібридну війну як цілком раціональну і по суті оборонну відповідь на екзистенційну загрозу, яку представляє демократичний світ для російської авторитарної моделі. Через 7 років, після Євромайдану, Україна залишається в епіцентрі протистояння між РФ та Заходом., Москва продовжує окупацію Крим та частини східної України, не демонструючи жодних ознак готовності до відступу. Докладніше у статті *All roads lead to Ukraine in Putin's global hybrid war* (Усі дороги ведуть до України у світовій гібридній війні Путіна), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 05.01.2021 р.

Напередодні інавгурації Д. Байдена, в Україні покладаються великі надії на плідну співпрацю з новою адміністрацією США. Протягом останніх 7 років, Україна ніколи не відчувала себе повністю покинутою західним світом. На щастя, підсумки виборів Президента в США 2020 р.

та майбутні вибори в Німеччині дають привід для оптимізму, що незабаром ми побачимо новий імпульс підтримки Заходу Україні. Більшість українців хотіли б, щоб адміністрація Байдена відігравала набагато помітнішу роль у зусиллях щодо переговорів про мирне врегулювання та припинення неоголошеної війни між Росією та Україною. Українське суспільство ніколи не прийме спроб Кремля уникнути відповідальності за війну, але РФ залишається домінуючим партнером у нинішньому форматі переговорів. Найлогічнішим рішенням цієї проблеми було б залучення наймогутнішої країни світу. Розлогіше у статті *Ukraine counting on Biden's support in struggle against Russian authoritarianism* (Україна розраховує на підтримку Байдена в боротьбі проти російського авторитаризму), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 07.01.2021 р.

Рік тому, Україна заснувала незалежну газотранспортну компанію GTSOU та уклала п'ятирічний транзитний контракт з Росією. Оцінюючи пріоритети бізнесу на наступні роки, очевидно, що GTSOU повинен знайти спосіб збільшити або підтримати поточний рівень транзиту, одночасно збільшуючи спектр послуг для наших міжнародних партнерів та впроваджуючи нові технології, інфраструктуру у світлі порядку денного декарбонізації. В даний час транзитна система України здатна транспортувати величезні обсяги газу зі сходу на захід і може легко покрити три чверті російського експорту до Європи. Однак, якщо транзитна роль України зміниться, внутрішній ринок не зможе нести операційні витрати цієї системи, зберігаючи незмінну потужність та складність. Грунтовніше у статті *How to improve EU-Ukraine energy cooperation in 2021* (Як поліпшити співробітництво між Україною та ЄС у 2021 році), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 07.01.2021 р.

Міністерство фінансів США запровадило санкції проти 7 українців, яких звинувачують у втручанні в нещодавню американську президентську виборчу кампанію від імені Росії. Казначейство США прямо не назвало ім'я Р. Джуліані, але посилання на «впливових американських осіб», яке з'явилося в оголошенні про санкції, широко трактується як вказівка на колишнього мера Нью-Йорка. Новини про санкції, ймовірно, спричинять суперечки щодо того, чи є зараз достатньо доказів для притягнення Джуліані до відповідальності за його роль у цій нібито кампанії дезінформації. Детальніше про заяву Мінфіну США у статті *US sanctions Giuliani-linked Ukrainians over Russian bid to influence 2020 election* (США вводять санкції проти українців, пов'язаних з Джуліані, через претензії Росії вплинути на вибори 2020 року), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 11.01.2021 р.

Нещодавнє рішення закрити більшість облікових записів президента США Д. Трампа, викликало бурхливу дискусію щодо свободи слова та цензури. Поточна дискусія підкреслила зростаючу силу технологічних компаній контролювати доступ до інформації, яку ми споживаємо, а також наголошувала на необхідності встановлення прозорих вказівок щодо меж свободи слова в цифрову епоху. Ці питання особливо голосно резонують в українській аудиторії, яка протягом останнього часу стикається з проблемами балансування свобод ЗМІ з національною безпекою. Українські чиновники ще задовго до появи перших заяв про спроби Кремля вплинути на результат президентських виборів у США через соціальні мережі попереджали про це керівників Facebook. Докладніше у статті *Ukraine raised the alarm over weaponized social media long before Trump's twitter ban* (Україна здійняла тривогу щодо озброєних соціальних мереж задовго до заборони Трампа у Twitter), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 14.01.2021 р.

Загальний процес імпічменту, за Конституцією, відносно простий: президент скоює «серйозний злочин або проступок», Палата представників голосує за імпічмент, Сенат проводить судовий процес. Ці загальні контури незмінні. Але не існує такого поняття, як звичайний імпічмент. Те, з чим нині стикається президент Д. Трамп, після підбурювання натовпу до нападу на Капітолій, є безпрецедентним у всіх сенсах, а це означає, що процес сприйматиметься абсолютно новим і відмінним від того, який був наприкінці 2019 р. в ході розслідування справи в Україні. Зокрема, це голосування щодо імпічменту Палати представників, ймовірно, буде проведено цього тижня, а суд у Сенаті відбудеться після того, як Трамп залишить свій пост. Ось ще один погляд на процес імпічменту, як це прописано в Конституції, і на те, як він стосується другого імпічменту Трампа, коли президента США вперше звинувачують у підбурюванні до насильства проти іншої гілки влади. Детальніше у статті *How Trump's second impeachment will be different from the first* (Чим другий імпічмент Трампа буде відрізнятися від першого), опублікованій на сторінках «CNNpolitics» від 12.01.2021 р

У статті йдеться про те, що Британія і Туреччина вирішили створити неформальний альянс з Україною, щоб не допустити посилення Росії на Чорному морі. Видання відзначає, що останнім часом зв'язки між трьома державами стають все більш тісними і це не випадково. Особливу увагу планують приділяти роботі з кримськими татарами. Щодо можливого неофіційного альянсу Лондона і Анкари, то, на думку експерта РАН, це всього лише спроби Великобританії відродити свою минулу велич, проте ці спроби реанімувати минуле приречені на провал. Так само як і прагнення Туреччини відтворити Османську імперію. Хоча зрозуміло, що всі ці дії матимуть антиросійську спрямованість. Про задумали трьох союзників проти Росії. Грунтовніше у статті *Дружба против Москвы: Анкара, Лондон и Киев создают неофициальный союз* (Дружба проти Москви: Анкара, Лондон і Київ створюють неофіційний союз), опублікованій на сторінках «Известий» від 17.01.2021 р.

Вступ на посаду Президента США, Д. Байдена, поза всяким сумнівом, змінять американсько-українські відносини. Чи буде США прагнути розвивати відносини з нашою країною? Чи стане при цьому офіс Президента України союзником адміністрації США саме на шляху відстоювання українського суверенітету у протистоянні з Кремлем? Чи захоче американська адміністрація сприймати як союзника В. Зеленського? Відповіді на ці запитання у статті *Від клоунади доведеться відмовитися*, опублікованій на сторінках «Українське слово» від 22.01.2021 р.

Багато хто з українців сподівається, що новообраний Президент США Д. Байден зможе допомогти Україні звільнитися від російського впливу та контролю олігархів. Протягом усього свого перебування на посаді віце-президента в адміністрації Обами він послідовно і відверто відстоював зусилля української нації щодо реформування та викорінення корупції. Є надія, що у відносинах між США та Україною буде перегорнуто нову сторінку, і що адміністрація Байдена допоможе Україні надолужити втрачений час. Грунтовніше у статті *Why Ukraine's business community has high hopes for the Biden presidency* (Чому українська бізнес-спільнота покладає великі надії на президентство Байдена), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 20.01.2021 р.

Грузія, Молдова і Україна з початку 90-х років минулого століття є самостійними державами, проте, нині, вони мають територіальні претензії до Росії. Про можливість повернення територій

розмірковує експерт з питань національної безпеки і оборони Українського інституту майбутнього І. Джанашія. Грунтовніше у статті «*У кого більше шансов отвоевать у России свои территории*» - *размышляет пресса Украины* («У кого більше шансів відвоювати у Росії свої території» - розмірковує преса України), опублікованій на сторінках «Военного обозрения» від 27. 01. 2021 р.

Російсько-українське протистояння

Напередодні 7-ї річниці від початку бойових дій між РФ та Україною, постає питання : «Що далі?». Українська політика спрямована на майбутню реінтеграцію, вже формується в очікуванні можливого прогресу. Зараз ключове питання полягає в тому, чи можна переконати Росію прийняти модернізовану версію Мінських угод або новий формат переговорів. Зрештою, прогрес у напрямку миру залежить від готовності Росії, а точніше, від її небажання припинити конфлікт. Україна не погодиться ні на що, що українське суспільство визнає неприйнятним, що могло б дестабілізувати нинішню ситуацію. Україна не буде ризикувати повномасштабною війною у Східній Європі. Щодо надання нового імпульсу застопорованому мирному процесу, слід усвідомлювати його складність, а майбутні зміни в політичному керівництві світу можуть створити нові можливості. Докладніше у статті *Russia remains unwilling to end seven-year Ukraine war* (Росія все ще не бажає закінчити семирічну війну в Україні), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 09.01.2021 р.

Пандемія коронавірусу і економічна криза, у купі з політичними процесами, змусила країни світу зосередитися на вирішенні внутрішніх проблем. Тому автор вважає, що в подальшій боротьбі проти РФ підтримати Україну буде нікому. Щодо нормандських зустрічей, Берлін і Париж традиційно підтримують Київ. І тепер перед київською владою постає закономірне питання: чи залишиться Україна наодинці з Путіним і Лукашенком, або вона може сподіватися хоч на чию-небудь підтримку? Детальніше у статті *Пресса Украины: Останется ли Украина наедине с Путиным и Лукашенко?*(Преса України: Чи залишиться Україна наодинці з Путіним і Лукашенком?), опублікованій на сторінках «Военного обозрения» від 15.01.2021 р.

Нині, Україна стала в центрі уваги міжнародної політики з двох причин: місцеві вибори, що відбулись у жовтні та суперечливе рішення КСУ щодо активів держслужбовців, що спричинило конституційну кризу в Києві. Обидві події суттєво підірвали народну підтримку Президента В. Зеленського та його правлячої партії «Слуга Народу». Спад підтримки правлячої політичної сили, а також ослаблення економіки в наслідок пандемії Covid-19, дозволили проросійським силам посилити свою позицію в країні. Південна Україна, з її прямим виходом до Чорного моря, виявила тенденцію бути найбільш проросійським регіоном країни. На противагу цьому, проєвропейська Західна Україна врівноважила цю точку зору. Західні ЗМІ часто швидко досліджують можливий вплив РФ на виборчий процес в Україні. Ймовірно, це пов'язано з чіткою прозахідною риторикою нинішніх еліт держави. Докладніше у статті *The role of Russia in recent events in Ukraine and its implications for the Black Sea region* (Роль Росії в останніх подіях в Україні та її наслідки для Чорноморського регіону), опублікованій на сторінках «New Eastern Europe» від 15.01.2021 р.

У статті йдеться про опублікований КМУ законопроект про перехідний період для Донбасу. У разі повернення регіону під свій контроль, Київ обіцяє провести українізацію і люстрацію;

погрожує позбавити жителів Донбасу виборчих прав; відмовитися від загальної амністії та особливого статусу регіону. Аналіз документа дає зрозуміти, як українська влада бачать долю непідконтрольного регіону після його гіпотетичного повернення до складу України. Розлогіше у статті *Застряли в переході: Київ пропонував новий план повернення Донбасу* (Застрягли в переході: Київ запропонував новий план повернення Донбасу), опублікованій на сторінках «Известий» від 16.01.2021р.

Наприкінці 2020 р., головнокомандувач ЗСУ, Р. Хомчак, назвав український «москитний флот» – «катерами-камікадзе», і заявив, що Україні терміново потрібно не менше 4-х корветів для захисту від ЧФ Росії. Ідея створення великого флоту малих військових катерів для захисту прибережної зони, схоже, сьогодні ставиться під сумнів на найвищому рівні. Звичайно, навряд чи в українському Генштабі всерйоз розраховують на розгром російського ЧФ ВМСУ і їх «москитним флотом», але, як свідчить практика, влаштувати масштабну провокацію, зауважує автор, там цілком здатні. Розлогіше у статті *Шанси українського «москитного флоту» проти ЧФ РФ: о реаліях ВМС України* (Шанси українського «москитного флоту» проти ЧФ РФ: про реалії ВМС України), опублікованій на сторінках «Военного обозрения» від 27.01.2021 р.

Окуповані території

У статті йдеться про порушення прав людини в Криму та на Донбасі. Це стосується, зокрема, пенітенціарних систем на окупованих територіях. Різні порушення прав людини на окупованих територіях трапляються не лише у жорстких тюремних системах. Вони стали частиною суспільного життя з 2014 р. на підконтрольних Росії регіонах України. Незважаючи на ці та безліч інших порушень з боку РФ, російська делегація в ПАРЄ, після заборони в цій організації в 2014 р., була знову прийнята в групу і отримала право голосу влітку 2019 р. Докладніше у статті *Donetsk's «Isolation» torture prison* (Донецька в'язниця для катувань «Ізоляція»), опублікованій на сторінках «New Eastern Europe» від 05.01.2021 р.

Минуло майже 7 років з того часу, як Кремль розпочав воєнні дії проти України. Наприкінці 2020 р. прокуратура МКС в Гаазі оголосила про плани щодо повного розслідування російських військових злочинів в Україні. Тим часом у середині січня 2021 р. ЄСПЛ оголосив вимоги України до РФ щодо Криму «частково прийнятними». Багато людей в Україні привітали останні новини МКС та ЄСПЛ як малу, але значну перемогу для країни. Однак ніхто не очікує, що найближчим часом ці судові справи дадуть результати. Тим часом українці звертають увагу на більш прямі способи притягнення Росії до відповідальності. Українські громадські активісти розпочали 2021 рік, закликавши міжнародну спільноту розглянути можливість введення жорсткіших санкцій стосовно російських чиновників, винних у зловживаннях щодо правозахисників в окупованому Криму. Однією з ключових цілей цієї ініціативи є привернення уваги до поточних зловживань РФ проти корінного татарського населення Криму. Розлогіше у статті *Russia's Crimean crimes demand tougher sanctions* (Кримські злочини Росії вимагають посилення санкцій), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 19.01.2021 р.

Надзвичайні ситуації

Елітні російські хакери, які отримали доступ до комп'ютерних систем федеральних відомств 2020 р., навіть не намагались проникнути по одному в мережі кожного відомства. Натомість вони потрапили всередину, проникнувши за допомогою шкідливого коду в оновлення програмного забезпечення, поширеного серед тисяч держустанов та приватних компаній. Не дивно, що хакери змогли використати вразливі місця в так званому ланцюгу поставок, щоб розпочати масштабну операцію щодо збору розвідданих. Величезна кількість етапів у цьому процесі, від проєктування до виготовлення до розподілу та різні залучені суб'єкти дають хакеру, який прагне проникнути в бізнес, агентства та інфраструктуру, численні точки входу. Це може означати, що жодна компанія чи керівник не несе єдиної відповідальності за захист всього ланцюга поставок. І навіть якщо більшість постачальників у мережі захищені, єдина точка вразливості може бути у всьому, що потрібно хакерам іноземних урядів. Докладніше у статті *Russian hack of US agencies exposed supply chain weaknesses* (Російський хак американських агентств виявив слабкі місця в ланцюгах поставок), опублікованій на сторінках «The Independent» від 25.01.2021 р.

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ: РЕФЕРАТИВНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Січень 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Виконавці проєкту:

Т. Полтавець (відповідальна за випуск),
А. Бергелський (інфографіка),
О. Каращук, І. Соболева,
В. Вакульчук

Комп'ютерне верстання:

Н. Крапіва

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 0,99.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net